

qüestions bàsiques sobre la incapacitació legal i els serveis de tutela

documents de suport

Serveis

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

Documents de suport

SERVEIS

NÚM. 5

Qüestions bàsiques
sobre la incapacitació
legal i els serveis
de tutela

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Questions bàsiques sobre la incapacitació legal i els serveis de tutela. -
(Documents de suport : serveis ; 5)

I. Catalunya. Departament de Benestar Social II. Col·lecció:
Documents de suport ; 5

1. Capacitat jurídica - Catalunya 2. Tutela i curatela - Catalunya
347.64 (467.1)

© **Generalitat de Catalunya**

Departament de Benestar Social

1a edició: novembre de 2002

Tiratge: 1.000 exemplars

Dipòsit legal: B. 39.073-02

Disseny i producció: gama, sl

ÍNDIX

Presentació	5
1. Normativa bàsica	8
2. Preàmbul.	9
3. La incapacitació legal.	11
3.1. Causes d'incapacitació	11
3.2. La declaració d'incapacitació	11
3.3. Les conseqüències de la declaració judicial d'incapacitació legal.	13
3.4. La modificació de la declaració d'incapacitació	14
4. Els òrgans tutelars	16
4.1. La tutela	18
4.2. La curatela	20
4.3. L'administració patrimonial	20
4.4. El defensor/defensora judicial.	21
5. El control dels òrgans tutelars	23

6.	Les entitats tutelars	25
6.1.	Concepte	25
6.2.	Principis d'actuació vers la persona tutelada	26
6.3.	Criteris de gestió de les entitats tutelars ..	26
6.3.1.	<i>Eficàcia i eficiència</i>	27
6.3.2.	<i>Transparència</i>	27
6.3.3.	<i>Organització i mitjans adequats</i> ...	27
6.3.4.	<i>Compliment dels indicadors de qualitats establerts</i>	27
6.4.	Àrees bàsiques del servei de tutela	28
6.4.1.	<i>Gerència</i>	28
6.4.2.	<i>Àrea social: referent tutelar i auxiliar de tutela</i>	28
6.4.3.	<i>Àrea econòmica</i>	32
6.4.4.	<i>Àrea jurídica</i>	33
6.4.5.	<i>Àrea administrativa</i>	34
6.5.	Avaluació de la qualitat	35
7.	La Comissió d'assessorament i supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o incapacitats	37

PRESENTACIÓ

El Departament de Benestar Social presideix la *Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o incapacitats*. Com a responsable d'aquest Departament em plau fer la presentació d'aquest llibret que amb el títol: *Qüestions bàsiques sobre la incapacitació legal i els serveis de tutela*, s'adreça a un ampli sector de ciutadans interessats, especialment els professionals que treballin en l'àmbit de la tutela i amb les famílies que poden tenir interès.

La incapacitació total o parcial és un procediment legal que té per objecte garantir els drets i el benestar d'aquelles persones que per causa de les seves condicions físiques o psíquiques no estan en situació de decidir, administrar els seus béns o tenir cura d'ells mateixos i necessiten d'una tercera persona que complementi o assumeixi aquesta responsabilitat, és a dir, la seva tutela o curatela.

Habitualment la tasca del tutor l'exerceix un familiar pròxim: pare, fill, germà, etc. Però hi ha ocasions en què la

persona incapacitad no té familiars, o els que té no estan en condicions d'assumir aquesta responsabilitat. És en aquests darrers casos que el jutge nomena tutor a una persona jurídica sense afany de lucre que tingui com a missió tutelar a aquestes persones: són les entitats tutelars.

Assessorar, promoure, donar suport i supervisar aquestes entitats són funcions bàsiques de la Comissió que presideix el Departament de Benestar Social i de la que en formen part representats del Departament de Justícia, Departament de Sanitat i Seguretat Social, així com també cinc entitats dedicades a la tutela. La publicació d'aquest document ha estat una iniciativa d'aquesta Comissió, amb la voluntat d'informar i donar a conèixer, de forma clara i entenedora, què és i què comporta la incapacitació legal, les funcions tutelars i quina és la tasca i com s'organitzen les entitats tutelars.

Volem agrair la col·laboració del senyor Eloy Mendaña i Prieto, assessor del Departament de Justícia que amb les seves explicacions ha anat desgranant les qüestions bàsiques sobre la incapacitació legal.

Agraïm també a les entitats tutelars que amb el seu esforç i participació ens han ajudat a sintetitzar alguns aspectes bàsics que han de garantir el bon funcionament dels serveis tutelars des del punt de vista ètic, organitzatiu i de qualitat.

Per acabar volem fer una menció especial a la Fundació de Malalts Mentals de Catalunya, Fundació Nostra

Senyora dels Àngels, Fundació Catalana Tutelar Aspnias i Fundació Catalana Tutelar de Disminuïts Psíquics pel seu treball i col·laboració incondicional dins la Comissió. Un cop més, moltes gràcies.

IRENE RIGAU I OLIVER
Consellera de Benestar Social
Barcelona

1. NORMATIVA BÀSICA

- 1.1. Capítols de l'I al IX, del títol VII de la Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família.
- 1.2. Reial decret del 6 d'octubre de 1888 del Codi civil: títol X. De la tutela, de la curatela i de la guarda legal dels menors o incapacitats.

Aquest títol X s'ha d'entendre redactat d'acord amb les modificacions dutes a terme per les disposicions següents:

- Llei 13/1983, de 24 d'octubre. Modifica el Codi civil, en matèria de tutela
 - Llei 21/1987, d'11 de novembre. Modifica el Codi civil i la Llei d'enjudiciament civil, en matèria d'adopció i altres formes de protecció de menors
 - Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener. Protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil
- 1.3. Capítols I i II del títol VI de la Llei 1/2000, de 7 de gener d'enjudiciament Civil.

2. PREÀMBUL

L'ordenament jurídic, que és el conjunt de normes legals que regulen la convivència social, parteix del principi que tot ésser humà es troba plenament capacitat per actuar correctament en el si de la societat on viu. Aquest principi té, però, dues excepcions:

- la primera, lligada al desenvolupament normal de la personalitat, d'acord amb la qual s'entén que aquesta plena capacitat d'actuar correctament només s'assoleix a partir d'una determinada edat: la majoria d'edat (18 anys actualment) o l'emancipació a partir dels 16 anys; per això, de la persona en tenen cura, fins que compleix la majoria d'edat o adquireixen l'emancipació, els pares o tutors.
- la segona, lligada al patiment de certes deficiències, segons les quals es considera que estan impedides per actuar correctament aquelles persones que pateixen alguna deficiència física o psíquica de manera permanent, sempre que aquesta deficiència els produeixi una alteració de les facultats d'enteniement i decisió; per això, mentre la persona es troba

en aquesta situació se li assignen una o diverses persones perquè en tinguin cura.

La incapacitació legal és la situació en què es troba una persona que està impedita per actuar correctament en el si de la societat en què viu, pel fet de patir una deficiència física o psíquica de manera permanent que li produeix una alteració de les facultats d'enteniment o de decisió. És, doncs, una situació diferent a la incapacitat per treballar i a la incapacitat derivada d'una minusvalidesa psíquica o física.

La incapacitació legal constitueix una excepció al principi jurídic que tot ésser humà està plenament capacitat per a actuar correctament en el si de la societat en què viu, i per això l'ordenament jurídic exigeix que l'existència d'aquesta situació en una persona sigui contrastada i declarada judicialment.

Aquest document de suport pretén informar breument sobre les qüestions bàsiques de la incapacitació legal i els serveis de tutela.

3. LA INCAPACITACIÓ LEGAL

3.1. Causes d'incapacitació

La llei estableix com a causes d'incapacitació legal el patiment d'una malaltia o una deficiència física o psíquica de caràcter persistent que produeixi una alteració de les facultats d'enteniment o de decisió de la persona que la pateix. Per tant, perquè existeixi causa d'incapacitació es requereix la concurrència d'aquests requisits:

- a) el patiment d'una malaltia o deficiència física o psíquica, sigui quina sigui la seva denominació mèdica;
- b) el caràcter persistent d'aquesta malaltia o deficiència, que no implica que aquestes últimes hagin de ser definitives i irreversibles o permanents i constants;
- c) l'alteració de les facultats d'entendre o decidir de la persona que les pateix.

3.2. La declaració d'incapacitació

El reconeixement de la situació d'incapacitació d'una persona és de tal transcendència per a ella mateixa i per

al seu entorn familiar i social, que la llei requereix que el dugui a terme necessàriament un òrgan judicial després d'un procés en el qual s'acrediti que la persona està sotmesa en una causa d'incapacitat legal.

Només poden promoure el procés per a la incapacitació legal, que està regulat en la Llei d'enjudiciament civil, el cònjuge o la persona que es trobi en una situació de fet assimilable, els descendents, els ascendents o els germans de la persona presumptament sotmesa en una causa d'incapacitació (presumpte incapaç), si aquesta és major d'edat; si és menor d'edat, els pares o tutors, i si no en té, el Ministeri Fiscal. Això no obstant, qualsevol persona pot posar en coneixement del Ministeri Fiscal l'existència d'una persona presumptament sotmesa en una situació d'incapacitació.

L'òrgan judicial davant del qual es desenvolupa aquest procés és el jutjat de primera instància del partit judicial on resideix el presumpte incapaç.

Aquest procés amb judici verbal, per al qual són necessaris advocat i procurador, s'inicia mitjançant una petició o demanda dirigida contra el presumpte incapaç i contra el Ministeri Fiscal, llevat que aquest sigui qui la formuli. El presumpte incapaç pot oposar-se a aquesta petició, per a la qual cosa també necessita advocat i procurador; si no s'hi oposa, l'ha de defensar el Ministeri Fiscal, excepte en el cas que aquest sigui el demandant, supòsit en què l'òrgan judicial li ha de nomenar un defensor judicial. Després de la demanda i la seva contestació, s'han de fer les

proves que proposin els advocats de qui ha promogut el procés (demandant) i del presumpte incapaç (demandat), i, a més, el jutge de primera instància ha d'escoltar els parents del presumpte incapaç, examinar-lo i ordenar que li facin un examen mèdic i altres peritatges que consideri necessaris. Després de tot això, es dicta la sentència, en la qual es denega o declara la incapacitació legal de la persona demandada; en aquest últim cas s'ha de fixar l'abast de la incapacitació i l'òrgan protector que li correspongui. Contra aquesta sentència es pot recórrer en apel·lació davant l'Audiència Provincial.

Durant el temps que dura la tramitació del procés, el jutge de primera instància pot establir les mesures cautelars o de precaució que consideri necessàries per a la cura de la persona o dels béns del presumpte incapaç.

3.3. Les conseqüències de la declaració judicial d'incapacitació legal

La sentència que declara la incapacitació legal d'una persona (declaració judicial d'incapacitat) adapta la situació real a una situació jurídica vàlida i eficaç davant tota la societat. Aquesta sentència reconeix que una determinada persona està impedida per actuar jurídicament per si mateixa, en el si de la societat en què viu, pel fet de patir una deficiència física o psíquica de manera permanent que li produeix una alteració de les facultats d'enteniment o de decisió, i, per tant, necessita la protecció especial que li ha de prestar l'òrgan tutelar corresponent.

La declaració judicial d'incapacitat ha de fixar l'abast de la incapacitat, que pot ser:

- **total**, en el cas que la declaració judicial reconegui que la persona incapacitada no pot tenir cura de si mateixa, incloent el dret a votar i altres drets cívics, ni del seu patrimoni.
- **parcial**, en el cas que la declaració judicial reconegui que la persona incapacitada no pot dur a terme vàlidament els determinats actes que especifica.

La conseqüència més important de la declaració judicial d'incapacitat és que, des del moment en què es formula, la persona incapacitada no pot dur a terme vàlidament, per si mateixa, actes amb transcendència jurídica o només pot fer els actes per als quals no està incapacitada expressament. Tanmateix, aquesta declaració judicial no implica que la persona incapacitada perdi els drets que ja tenia o els que pugui tenir en el futur (continua essent propietària, pot atorgar testament complint certs requisits, continua tenint dret a la pensió, podria votar en les eleccions, etc.) ni tampoc l'eximeix de complir les obligacions que havia adquirit o que pugui adquirir, encara que per a l'exercici dels uns i el compliment de les altres sigui necessària l'assistència de l'òrgan tutelar.

3.4. La modificació de la declaració d'incapacitació

La declaració judicial d'incapacitat respecte d'una determinada persona no té un caràcter permanent o defi-

nitiu, ja que pot ser modificada per l'aparició de noves circumstàncies que hi facin necessari un canvi. Aquestes noves circumstàncies es produeixen per la desaparició de la causa que va donar lloc a la declaració judicial d'incapacitat i per l'empitjorament o la millora d'aquesta causa. Aleshores és necessari adequar la declaració judicial d'incapacitat a la veritable situació en què es troba la persona declarada incapaç.

Aquesta modificació du a terme mitjançant un nou procés, similar al de la declaració d'incapacitat, que poden promoure les mateixes persones que s'ha indicat que poden iniciar el procés d'incapacitació i també la mateixa persona incapacitada. En aquest procés se sol·licita que es declari judicialment el retorn de la persona incapacitada a una situació de plena capacitat, que s'ampliï o es restringeixi l'abast de la incapacitació parcial declarada, o que aquesta es transformi en una incapacitació total.

4. ELS ÒRGANS TUTELARS

La persona declarada judicialment incapaç no pot dur a terme vàlidament actes jurídics, és a dir, està impedita per actuar correctament en el si de la societat en què viu. Per aquesta raó, l'ordenament jurídic crea uns instruments (òrgans tutelars) perquè tinguin cura de la persona incapacitada o dels seu patrimoni, motiu pel qual la seva funció consisteix a suplir o complementar les facultats d'enteniment i decisió d'aquella persona amb l'objectiu que pugui exercitar tots els seus drets i obligacions.

El dret civil propi de Catalunya regula en el Codi de família, d'acord amb l'abast de la declaració judicial d'incapacitat i la funció que se li assigna, diferents tipus d'òrgans tutelars: la tutela, la curatela, l'administrador/administradora patrimonial i el defensor/defensora judicial.

La determinació del tipus d'òrgan tutelar que correspon a la persona incapacitada es fa en la mateixa sentència que en declara la incapacitació, però la designació de la persona concreta que ha d'assumir les funcions de l'esmentat òrgan, l'efectuen:

- la mateixa persona declarada incapacitada, si anteriorment a la declaració judicial i en previsió de ser declarada incapacitada ha nomenat en escriptura pública les persones que vol que exerceixin tots o alguns dels òrgans tutelars.
- el pare o la mare respecte dels fills que es troben en situació d'incapacitació; han de fer la designació en escriptura pública, en testament o en codicil.
- el jutge de primera instància, quan la persona designada en els casos anteriors no pugui exercir el càrrec tutelar per al qual hagi estat nomenada, ha d'elegir qui estimi més adequat per als interessos de la persona incapacitada; el jutge procurarà que siguin el cònjuge o la parella estable, els descendents majors d'edat, els ascendents, qui hagi conviscut amb l'incapaç i hagi estat el cònjuge o la parella estable del pare o de la mare, i els germans de l'incapaç.

Els càrrecs dels òrgans tutelars poden ser exercits tant per persones físiques com per persones jurídiques (fundacions, associacions o altres entitats legalment constituïdes). Les persones físiques han d'estar plenament capacitades per actuar correctament en el si de la societat i no estar sotmeses en cap de les causes d'incapacitat que preveu la llei (estar privades de llibertat, tenir una conducta que pugui perjudicar la cura de l'incapacitat, estar en una situació de fet que les impossibiliti per a l'acompliment del càrrec, etc.); les persones jurídiques han de reunir els requisits establerts per la legislació vigent i dedicar-se a la protecció dels incapacitats, i no poden tenir ànim de lucre o d'enriquir-se.

L'exercici d'aquests càrrecs és legalment obligatori i no dóna dret a cap remuneració, excepte en determinats casos quan el patrimoni de la persona incapacitada ho permeti; sí que dóna dret, en canvi, a reemborsar les despeses que s'originin com a conseqüència de l'exercici d'aquest càrrec, sempre que el patrimoni de la persona incapacitada ho permeti. Això no obstant, les persones designades per als càrrecs tutelars poden intentar excusar-se de complir-los, davant del jutge de primera instància, al·legant l'existència d'una causa legal; es consideren com a tals: per a les persones físiques, l'edat, la malaltia, la manca de relació amb l'incapaç, les derivades de les característiques peculiars de l'ocupació professional o qualsevol altra que faci especialment feixuc o pugui afectar el bon exercici del càrrec i, per a les persones jurídiques, el fet de no disposar de mitjans suficients per a desenvolupar el càrrec adequadament.

L'exercici dels càrrecs tutelars, excepte el de defensor/defensora judicial, dura tot el temps que la persona està declarada incapacitada, però pot finalitzar anticipadament quan s'esdevé una causa legal d'excusa i quan el jutge de primera instància acorda la remoció per incompliment o ineptitud.

4.1. La tutela

L'òrgan tutelar típic i propi de les persones judicialment declarades incapacitades, total o parcialment i no sotmeses a la potestat del pare o de la mare és la tutela,

que té com a funció assegurar la protecció de la persona tutelada, l'administració i la guarda dels seus béns i, en general, l'exercici dels seus drets. Similar a aquest òrgan és la rehabilitació de la potestat del pare o de la mare, que es produeix en favor dels pares, o del que visqui de tots dos, respecte dels fills majors d'edat o emancipats que siguin declarats incapaços, en el supòsit que ells mateixos no hagin designat la persona que desitgen que exerceixi la funció tutelar.

El tutor, això és, la persona que exerceix la tutela ha d'exercir el càrrec personalment, de manera diligent, en interès de la persona incapaç i d'acord amb la personalitat d'aquesta, i té les obligacions següents:

- respecte de la persona tutelada, les de proporcionar-li alimentació, educació i formació i fer tot el que calgui per a la recuperació de la seva capacitat i la seva integració social. N'és el representant legal, excepte per a aquells actes que siguin personalíssims (contracte matrimoni, per exemple), i necessita autorització judicial per internar-la en una institució adequada quan ho consideri necessari per a ella; així com també per a sotmetre-la a tractaments mèdics que puguin posar en perill la seva vida o la integritat física o psíquica, incloent-hi l'esterilització.
- respecte del patrimoni de la persona tutelada, les d'administrar i guardar els béns que el constitueixen, fer-ne un inventari quan comenci a ocupar el càrrec i retre comptes anualment i també quan finalitzi l'exercici de la tutela. N'és també el represen-

tant legal i necessita autorització judicial o del consell de tutela, en el cas que existeixi, per a dur a terme actes que suposin obligar el tutelat o gravar-ne els béns i per fer actes que impliquin la renúncia o la no-adquisició de drets.

4.2. La curatela

La curatela és l'òrgan tutelar propi de la persona judicialment declarada parcialment incapaç, i té com a funció assistir-la o complementar-ne la capacitat en la realització d'aquells actes jurídics patrimonials que suposin l'assumpció d'obligacions per part d'aquesta persona, dels que comportin el gravamen dels seus béns, dels que impliquin la renúncia o la no-adquisició de drets i també d'aquells altres que no pugui dur a terme vàlidament per haver-ho establert així la sentència d'incapacitació.

El curador, és a dir, la persona que exerceix la curatela també ha d'exercir el càrrec personalment, de manera diligent i en interès de la persona incapaç, i només té les obligacions derivades d'aquesta assistència o complement de capacitat en l'àmbit patrimonial de la persona parcialment incapacitada.

4.3. L'administració patrimonial

L'administració patrimonial és un òrgan tutelar propi de la persona declarada totalment incapaç o parcial-

ment incapaç i sotmesa a tutela que té, com a funcions, la d'administrar el patrimoni de l'incapaç, cas en què aquesta funció no correspon al tutor, o la d'administrar determinats béns rebuts per l'incapaç mitjançant donació, herència o llegat quan el donant o el testador ho hagin disposat així nomenant la persona que ha d'administrar aquests béns.

L'administrador patrimonial, és a dir, la persona que exerceix l'administració també ha d'exercir el càrrec personalment, de manera diligent i en interès de la persona incapaç, i té les mateixes obligacions que les assenyalades pel tutor respecte del patrimoni del tutelat, així com també la de proveir el tutor dels recursos econòmics corresponents perquè compleixi adequadament les seves obligacions.

4.4. El defensor/defensora judicial

El defensor/defensora judicial és un òrgan tutelar de caràcter temporal i de funció limitada, ja que són nomenats pel jutge de primera instància mentre no es produeix el nomenament de la persona que ha d'exercir el càrrec de tutor o curador o mentre aquesta no exerceix les seves funcions, i en els supòsits en què hi ha un conflicte d'interessos entre el tutor, el curador o l'administrador patrimonial i la persona de l'incapacitat.

La funció del defensor/defensora judicial es limita a l'acte o actes que n'hagin determinat el nomenament.

Així mateix, l'autoritat judicial pot establir, en garantia de la persona tutelada, mesures de vigilància i control de la tutela i de l'administració patrimonial.

L'autoritat judicial, si ho considera convenient, pot separar la tutela de la persona de l'administració dels seus béns.

5. EL CONTROL DELS ÒRGANS TUTELARS

El dret civil propi de Catalunya no es limita a establir i regular els òrgans tutelars, sinó que també n'estableix un sistema de control.

Normalment, el control de tots els càrrecs tutelars el realitza el jutge de primera instància, amb audiència sempre del Ministeri Fiscal, mitjançant els mecanismes següents:

- la possibilitat de remoure del seu càrrec (no només per causes de sanció) la persona designada per haver incomplet les seves obligacions o per ineptitud en complir-les;
- la revisió de l'inventari de béns de la persona incapacitada que han de fer les persones que exerceixen el càrrec tutelar;
- la concessió d'autorització per a la realització de determinades actuacions d'àmbit personal i determinats actes jurídics de caràcter patrimonial;
- l'aprovació dels comptes que anualment han de presentar el tutor i l'administrador patrimonial, així com també la rendició final de comptes.

Aquest control també el pot fer el Consell de Tutela, que és un òrgan col·legiat aplicable només a la tutela i a l'administració patrimonial i l'existència del qual depèn que hagi estat prevista en escriptura pública per la persona mateixa, en previsió d'ésser declarada incapacitada, o en escriptura pública, en testament o en codicil pel pare o la mare respecte dels fills que es troben en situació d'incapacitació, i que s'hagi constituït judicialment al moment oportú. Aquest Consell de Tutela vetlla pel bon desenvolupament de la tutela en l'àmbit personal i patrimonial i ha de concedir autorització per a la realització de determinades actuacions d'àmbit personal i determinats actes jurídics de caràcter patrimonial respecte de la persona de l'incapacitat.

L'incompliment i el mal compliment de les obligacions assumides per part de les persones que exerceixen càrrecs tutelars pot donar lloc a les responsabilitats legals corresponents.

6. LES ENTITATS TUTELARS

6.1. Concepte

Es denominen entitats tutelars les persones jurídiques (fundacions, associacions, etc.) que reuneixen els requisits establerts per la legislació vigent i que no tenen ànim de lucre o d'enriquir-se i es dediquen a la cura i la protecció dels incapacitats.

Aquestes entitats poden exercir càrrecs tutelars i presenten la característica que donen una major garantia de seguretat i continuïtat en l'exercici dels càrrecs esmentats que les persones físiques. A més, les que revesteixen la forma de fundació tenen un control específic per part del Protectorat del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Hi ha a Catalunya unes trenta entitats tutelars registrades com a serveis de tutela al Departament de Benestar Social; cada una d'elles especialitzades en determinats tipus de persones incapacitades. En el Departament de Justícia hi ha unes seixanta fundacions que tenen atribuïdes entre les seves funcions, la possibilitat de tutelar.

6.2. Principis d'actuació vers la persona tutelada

Hi ha uns principis bàsics que han de ser respectats en tot moment per les entitats tutelars, pel que fa a la seva relació amb la persona tutelada i són els següents:

- No discriminació

Vers les persones tutelades o que puguin ser-ho i que estiguin incloses dins l'àmbit estatutari o de les finalitats esmentades.

- Globalització

En la cura de les persones tutelades de forma integradora, tant en la vessant personal com patrimonial.

- Personalització

En l'exercici de la tutela desenvolupant-la de forma personalitzada vers el tutelat i transparent respecte les decisions que l'afectin en l'àrea patrimonial.

6.3. Criteris de gestió de les entitats tutelars

Per a garantir el seu bon funcionament, les entitats tutelars han d'estructurar la seva gestió d'acord amb els criteris següents:

6.3.1. Eficàcia i eficiència

Eficàcia, o suficient poder d'obrar i capacitat per dur a terme la finalitat perseguida.

Això es tradueix en eficiència, que suposa una resposta ràpida en la gestió i l'optimització dels recursos, és a dir, qualitat en tot allò que envolta l'actuació vers el tutelat, emprant uns mitjans adients i de cost racional adequat.

6.3.2. Transparència

Entesa com a mètode aplicable a la gestió de l'entitat tutelar, en especial enfront de terceres persones, sense que per això es traeixi el principi constitucional de dret a la intimitat.

6.3.3. Organització i mitjans adequats

Organització en la coordinació dels mitjans tècnics i personals. La bona comunicació i l'harmonia d'aquests mitjans esmentats faran que serveixin com a instruments diligents per a assolir les finalitats de l'entitat amb eficàcia i eficiència.

6.3.4. Compliment dels indicadors de qualitat establerts

Un cop concretats per l'Administració, terceres persones físiques o jurídiques podran inferir, del seu compliment, el grau d'assoliment dels índexs de qualitat que s'espera de l'entitat tutelar.

6.4. Àrees bàsiques del servei de tutela

La complexitat de les actuacions que comporta la funció tutelar, així com el seu caràcter multidisciplinari fa necessari descriure les principals funcions dels diferents àmbits professionals: gerència, social, econòmic, jurídic i administratiu.

Com a tota organització només amb el bon funcionament i coordinació de tots i cada un d'aquests àmbits quedarà garantida una correcta gestió de la funció no tutelar.

6.4.1. *Gerència*

És la persona o equip que dirigeix, coordina i supervisa la resta de les àrees, i vetlla pel seu bon funcionament. És el qui assumeix habitualment la tutela en nom de l'entitat davant el jutge i el responsable davant la junta de govern o del patronat. En determinats casos el Patronat pot donar poders notariais a altres persones de l'entitat perquè assumeixin tuteles.

6.4.2. *Àrea social: referent tutelar i auxiliar de tutela*

És l'àrea encarregada de l'atenció directa a les persones tutelades, així com també de la planificació del seu futur. Les altres àrees (econòmica, jurídica i administrativa) li prestaran el seu suport.

En aquesta àrea treballaran: assistent social o treballador social i educador tutelar o auxiliar.

Referent tutelar

Definició: És la persona que du a terme el seguiment dels tutelats mitjançant la coordinació amb els diferents recursos (administració, laborals, habitatge, lleure...). Així mateix també és responsable de valorar les necessitats del tutelat i de buscar la solució més adequada segons les característiques del tutelat i la seva situació. També és el responsable de planificar el futur del tutelat, així com també de preveure les futures necessitats que puguin sorgir i com donar-los resposta.

Funcions:

- Elaborar el Pla de treball individual per a cada tutelat i valorar la realitat, necessitats i objectius que ens marquem per aconseguir i treballar.
- Cercar la màxima informació i documentació necessària per a cada tutelat.
- Tramitar totes les pensions-ajudes a les quals cada tutelat té dret.
- Recollida inicial de les dades necessàries per a l'inventari judicial.
- Informar dels diferents recursos que afectin al tutelat del qual hem assumit la tutela judicial i del que això significa. Tanmateix, això també ho farà amb la família, si el tutelat hi té relació i amb el propi tutelat.
- Fer reunions mensuals amb els recursos residencials, els laborals, els de lleure i amb serveis socials,

quan aquests intervinguin: això seria un cop al mes. Aprofitaran aquestes reunions per veure al tutelat.

- Mantenir reunions periòdiques amb aquelles famílies que tenen relació amb el tutelat per tal de valorar l'evolució de les visites i pactar els calendaris d'aquestes. També és el responsable d'informar a la família de tots els canvis en la situació personal del tutelat, sempre que no siguin temes de caràcter confidencial.
- Acompanyar els tutelats a les citacions al jutjat, al forense i a la fiscalia.
- Acompanyar els tutelats en els canvis de centres.
- Elaborar fitxes de síntesis de reunions per a cada reunió o coordinació que du a terme.
- Fer totes les autoritzacions per a les diferents activitats que el tutelat faci fora del centre i que es considerin positives i terapèutiques per a ell.
- Arxivar en els expedients tota la documentació i correspondència dels seus tutelats.
- Fer tots els informes socials que des dels jutjats, des de qualsevol entitat o des de l'Administració ens sol·liciten dels tutelats.
- Fer reunions periòdiques amb educadors tutelars, coordinadora i gerent.
- Elaborar un pressupost anual per a cada tutelat.
- Controlar les despeses del tutelat, segons els seus ingressos i el seu pressupost.
- Responsabilitzar-se del servei cerca persones.
- Donar resposta a les urgències dels enterraments així com també als tràmits pertinents.

- Coordinar i fer el seguiment dels estudiants en pràctiques i el voluntariat.

Auxiliar de tutela

Definició: És la persona que té contacte més directe i regular amb els tutelats. S'encarrega de supervisar la situació actual i els canvis o problemes quotidians del tutelat. És el responsable de traspasar al treballador social tota la informació que rep del tutelat o dels professionals del recurs que visita.

Funcions:

- Fer visites als tutelats: si la situació és estable, fer dues visites al mes. Davant d'una crisi, alteració d'ànim del tutelat, o si aquest està malalt, aquestes visites s'hauran de fer més sovint, tant com la situació del tutelat ho requereixi.
- Fer tots els acompanyaments mèdics
- Fer els acompanyaments a les revisions de grau, al CRAM i EVO laboral.
- Comprar la roba i regals (tant d'aniversaris com per Nadal).
- Omplir una fitxa per a cada visita feta. També s'ha d'omplir una fitxa sanitària per a cada visita mèdica realitzada.
- Justificar les despeses fetes en la seva tasca i per a cada tutelat.
- Fer reunions periòdiques amb el treballador social per traspasar-se mútuament informació dels tutelats.

- Gestionar el servei de cerca persones, vint-i-quatre hores al dia, inclosos festius, per a situacions d'urgències.

6.4.3. Àrea econòmica

Aquesta àrea porta la gestió econòmica de la pròpia fundació i de les persones tutelades.

Funcions:

- Gestionar el pressupost de l'entitat.
- Dur la comptabilitat diària, el control dels impostos i de les subvencions.
- Fer les memòries i llibres de comptabilitat que s'han de presentar obligatòriament al Protectorat de Justícia.
- Fer la gestió administrativa de les donacions.
- Gestió de la tresoreria
- Nòmines del personal
- Arxiu i control de tots els documents

Persones tutelades

- Inventari de béns
- Inversió del patrimoni mobiliari
 - Recerca i estudi de la situació del patrimoni en el moment de l'assumpció de la tutela i durant el seu exercici
 - Inversió del patrimoni per a obtenir-ne la màxima rendibilitat.

- Inversió del patrimoni immobiliari
- Recerca i estudi de la situació del patrimoni en el moment de l'assumpció de la tutela i durant el seu exercici.
- Estudi i realització d'obres de condicionament necessàries per a poder treure'n un rendiment:
 - Control d'ingressos i despeses
 - Liquidació d'impostos
 - Rendició anual de comptes al jutjat

6.4.4. Àrea jurídica

Funcions d'aquesta àrea:

- Assessorar a professionals sobre la incapacitació, testament, institucions tutelars, esterilització, inventaris rendicions de comptes... mitjançant el telèfon i reunions.
- Fer entrevistes amb familiars per informar dels mateixos temes.
- Facilitar els familiars la tramitació de sol·licitud d'advocat d'ofici.
- Fer escrits al fiscal per iniciar tràmits d'incapacitació.
- Propostes càrrecs tutelars: recopilació de les dades, estudi de la situació jurídica i patrimonial i intervenció prèvia a l'assumpció del càrrec quan calgui.
- Informació que, preceptivament, hem de facilitar el jutjat respecte de les particularitats que presenti l'exercici de cadascun dels càrrecs tutelars: evolucions de les situacions personals i de la gestió patrimonial, així com també de qualsevol circumstància extraordinària que requereixi la intervenció judicial –espe-

cialment mitjançant autoritzacions– o el seu coneixement.

- Contractació dels advocats especialitzats, quan calgui per a la defensa judicial i, fins i tot, extrajudicial dels tutelats davant qualsevol problemàtica legal, i seguiment de les actuacions judicials a la resolució del cas.

Tràmits administratius: investigació i sol·licitud de documentació –especialment a les notàries i Registres Civil i de la Propietat– per comprovar la inscripció de la declaració d'incapacitat, dipositar els comptes anuals, conèixer la situació patrimonial dels tutelats, formalitzar les transmissions *inter vivos* i les *mortis causa* i inscriure les titularitats actuals dels béns immobles, entre d'altres.

6.4.5. Àrea administrativa

Aquesta àrea dona suport administratiu a les altres tres. Les seves funcions bàsiques són:

- Preparació d'inventaris judicials noves tuteles, amb antelació als terminis.
- Reunió quinzenal amb gerència
- Supervisió i distribució de la tasca dels administratius i de comptabilitat
- Recollida dels fulls mensuals de tasques i de telèfon
- Coordinar les agendes dels treballadors socials.
- Supervisar els expedients de pensions i similars que surten de la Fundació i fer-ne el seguiment.
- Despatxar la correspondència.

- Tramitació de pensions
- Tasques pròpiament administratives: respondre telèfon, arxiu, registre de correspondència, escrits...

6.5. Avaluació de la qualitat

La Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o incapacitats s'ha marcat, com un dels objectius més immediats, la millora de la qualitat dels serveis de les entitats tutelars de Catalunya. Per afavorir aquest propòsit ha promogut un projecte d'avaluació externa de qualitat que avaluï la situació del sector, serveixi d'impuls per a la millora i garanteixi un nivell bàsic de qualitat.

Aquest projecte es fonamenta, en una primera fase, en el disseny d'un quadre d'indicadors de qualitat bàsics, fets per un grup d'experts format per tècnics i per representants de les diferents organitzacions del sector amb el suport metodològic i tècnic de la Fundació Avedis Donabedian.

En una segona etapa es farà una revisió dels indicadors per tal d'avaluar el nivell de qualitat de cadascun dels àmbits inclosos en el projecte i determinar la situació del sector vers la qualitat de l'atenció.

La metodologia utilitzada ha estat la determinació de quatre dimensions bàsiques:

- Atenció a la persona
- Relació, informació i drets dels tutelats
- Coordinació
- Organització i gestió

De cada dimensió s'han prioritzat àrees rellevants i s'han elaborat indicadors per a cadascuna de les àrees.

Els indicadors són instruments de mesura que ens permeten expressar quantitativament aspectes de l'atenció, de l'organització o de la gestió i, alhora, serveixen de guia per a avaluar la qualitat o l'adequació de la nostra activitat.

Quan aquests indicadors es mesuren de forma periòdica i sistemàtica, ens donen informació del procés i les seves tendències. Això permet identificar problemes i introduir les modificacions necessàries en el procés per tal d'aconseguir una millora contínua de la qualitat del treball de cada entitat tutelar i globalment de tot el sector.

7. LA COMISSIÓ D'ASSESSORAMENT I SUPERVISIÓ DE LES PERSONES JURÍDIQUES SENSE ÀNIM DE LUCRE QUE TINGUIN ATRIBUÏDA LA TUTELA DE MENORS O INCAPACITATS

Decret 188/1994, de 28 de juny, de creació de la Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o d'incapacitats (DOGC núm. 1930, de 5 d'agost de 1994).

La Llei 39/1991, de 30 de desembre, de la tutela i institucions tutelars, va venir a regular de manera autònoma la tutela i les institucions tutelars, i va completar la normativa sobre regles de protecció que ja figuraven a l'ordenament jurídic català. Un dels principis rectors d'aquesta Llei va ser la protecció integral del qui ha de ser sotmès a una institució tutelar, cosa que significa l'atenció eficaç, no sols al seu patrimoni, sinó també a la seva persona.

Segons estableix l'article 19 d'aquesta Llei, poden ser tutors totes les persones que estiguin en el ple exercici dels seus drets civils i no estiguin declarats inhàbils per la llei. També ho poden ser les persones jurídiques dedicades a la protecció de menors i incapacitats que no tinguin ànim de lucre; en aquest cas s'ha de nomenar un protutor estrany a la institució.

Atès que la disposició addicional 1 de la Llei 39/1991, de 30 de desembre, de la tutela i institucions tutelars, estableix que el Govern de la Generalitat ha de crear un òrgan d'assessorament i supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o d'incapacitats d'acord amb el que estableix l'article 19.

Atès que els departaments competents en aquesta matèria són el de Benestar Social, pel que fa a les funcions tutelars en el supòsit dels menors en situació de desemparament i en matèria d'assistència i serveis socials, i el de Justícia, pel que fa al desenvolupament del dret civil català i el registre i control de les persones jurídiques sense ànim de lucre.

A proposta dels consellers de Justícia i Benestar Social, d'acord amb el dictamen de la Comissió Jurídica Assessora i previ acord del Govern,

Decreto:

Article 1

Comissió d'Assessorament i Supervisió

1.1. Es crea la Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o d'incapacitats, d'acord amb el que estableix l'apartat 1 de la disposició addicional de la Llei 39/1991, de 30 de desembre, de la tutela i institucions tutelars.

1.2. El domicili de la Comissió d'Assessorament i Su-

pervisió es fixa en la seu del Departament de Benestar Social.

Article 2

Funcions

Corresponen a la Comissió d'Assessorament i Supervisió, en relació amb les persones jurídiques sense ànim de lucre que exerceixen tuteles, les funcions següents:

2.1. Assessorar i prestar assistència tècnica en qüestions d'administració patrimonial, jurídiques, i de qualsevol altra naturalesa derivades de l'exercici de la funció tutelar.

2.2. Supervisar l'exercici de les funcions de tutela encomanades per la llei.

2.3. Emetre informes i propostes a l'òrgan judicial competent sobre el nomenament, excusa o remoció com a tutors de persones jurídiques sense ànim de lucre.

2.4. Informar l'òrgan judicial de les circumstàncies en les quals es desenvolupa la tutela i altres aspectes relacionats amb les funcions de la Comissió en aquest àmbit.

2.5. Establir i actualitzar el cens de persones jurídiques tutelants en l'àmbit de Catalunya.

2.6. Coordinar-se amb l'òrgan judicial i altres institucions i òrgans competents a fi de fer el seguiment de les entitats, en l'exercici de la tutela així com pel que fa al seu nomenament.

2.7. Promoure, quan es consideri necessari, la creació de persones jurídiques sense ànim de lucre per a l'exercici de funcions tutelars en els diferents àmbits territorials.

Article 3

Notificacions

3.1. Les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o d'incapacitats han de notificar a la Comissió d'Assessorament i Supervisió el seu nomenament i cessament com a tutors en el termini de quinze dies des de l'aprovació de l'inventari inicial i des del rendiment del compte final, respectivament, com s'ha fixat a l'article 1.

3.2. Les esmentades persones jurídiques hauran de trametre a la comissió la documentació i la informació que aquesta reclami i que sigui necessària per a l'exercici de les seves funcions.

Article 4*

Composició

La Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o d'incapacitats té la composició següent:

La presidència correspondrà a la persona titular de la Secretaria General de Benestar Social o a la persona que designi.

* Redactat d'acord amb el Decret 266/1998, de 6 d'octubre, pel qual es modifica la composició de la Comissió d'Assessorament i Supervisió de les persones jurídiques sense ànim de lucre que tinguin atribuïda la tutela de menors o incapacitats (DOGC núm. 2749, de 22 d'octubre de 1998).

La vicepresidència correspon a la persona titular de la Secretaria General de Justícia o a la persona que designi.

Vocals:

Dues persones en representació del Departament de Sanitat i Seguretat Social designades pel seu titular.

Dues persones en representació del Departament de Justícia designades pel seu titular.

Dues persones en representació del Departament de Benestar Social designats pel seu titular.

De dues persones en representació de les persones jurídiques sense ànim de lucre dedicades a l'exercici de la funció tutelar, nomenades pel titular del Departament de Benestar Social.

La Secretaria de la Comissió serà exercida per un funcionari del Departament de Benestar Social, amb veu però sense vot, designat pel titular del mateix Departament.

Article 5

Organització, funcionament i finançament

5.1. La Comissió subjectarà el seu funcionament al règim jurídic previst pels òrgans col·legiats de la Generalitat de Catalunya.

5.2. La Comissió podrà utilitzar mitjans propis o aliens de l'Administració de la Generalitat per a l'exercici de les seves funcions.

5.3. Les despeses que es generin pel funcionament de la Comissió aniran a càrrec del Departament de Benestar Social.

5.4. Els membres de la Comissió generaran percepció de dietes d'acord amb les disposicions que les regulin, sempre que no es tracti de personal al servei de l'Administració de la Generalitat.

Disposició final

Es faculta els consellers de Justícia i Benestar Social per dur a terme les actuacions que siguin necessàries per a l'aplicació i desplegament d'aquest Decret, que entrarà en vigor al cap de dos mesos de la seva publicació.

Barcelona, 28 de juny de 1994

JORDI PUJOL

President de la Generalitat de Catalunya

ANTONI ISAC I ÀGUILAR

Conseller de Justícia

ANTONI COMAS I BALDELLOU

Conseller de Benestar Social